

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Operační program Zaměstnanost plus

Metodický postup MPSV pro zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny

Obsah

Úvod	3
Postup při posouzení psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny.....	3
Podklady a informace o žadateli	4
Realizace vlastního posouzení.....	4
Zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny a jeho náležitosti.....	6
Volba vhodných metod	7
Posuzované kategorie	8
MOTIVACE K PŘIJETÍ DÍTĚTE DO RODINY	8
NABÍDKA POMOCI (JAKÉMU DÍTĚTI).....	10
RODINNÁ A OSOBNÍ ANAMNÉZA (nad rámec již zjištěných skutečností).....	12
OSOBNOST ŽADATELE/ZÁJEMCE.....	13
VÝCHOVNÉ PŘEDPOKLADY	14
VZTAHY V PÁRU, RODINNÝ SYSTÉM	16
DÍTĚ (DĚTI) ŽIJÍCÍ V RODINĚ ŽADATELE/ZÁJEMCE.....	17
<i>Příloha č. 1: Formulář posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny..</i>	<i>20</i>
<i>Příloha č. 2: Informace pro zájemce o vydání pověření.....</i>	<i>24</i>
Část 1	24
Část 2	26
Část 3	28
Část 4	30

Úvod

Metodický dokument byl zpracovaný v rámci realizace projektu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky s názvem „Standardizace procesu zabezpečení náhradní rodinné péče o děti“, reg. č. CZ.03.02.02/00/22_004/0000210 spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu plus a státního rozpočtu. Předmětem projektu bylo zefektivnění a zjednodušení procesu zabezpečení náhradní rodinné péče pro ohrožené děti. Projekt byl realizovaný v období od listopadu 2022 do prosince 2025.

Jedná se o metodický materiál určený psychologům, kteří mají nebo žádají o pověření k posuzování¹ žadatelů/zájemců o náhradní rodinnou péči (dále jen NRP) a jeho primárním cílem je sjednocení postupu při psychologickém posuzování podle § 45 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPOD) ve znění platném od 1. 7. 2025. Materiál byl jako součást metodické podpory uveden do praxe 1. července 2025 pod č. j. MPSV 2025/140736-233.

Žadatel/zájemce zpravidla nejprve absolvuje rozhovor s oprávněnou úřední osobou (dále jen OÚO) krajského úřadu (dále jen KÚ) příslušného dle místa jeho trvalého pobytu. Posouzení psychologem následuje buď po tomto rozhovoru, nebo až poté, co žadatel/zájemce absolvuje přípravu k přijetí dítěte do rodiny. Návaznost těchto kroků bude záviset na vyhodnocení případných rizik plynoucích z informací o konkrétním žadateli, které má v danou chvíli OÚO KÚ k dispozici. OÚO žadatele písemně vyzve k doložení posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny; tato výzva je podkladem k vypracování posudku².

Upozornění: Vydání posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do NRP je možné nejen v rámci správního řízení na základě výzvy krajského úřadu, ale ještě před samotným podáním žádosti, kdy si zájemce posudek obstará jako samoplátce. Na taková psychologická posouzení platí níže uvedené obdobně s tím rozdílem, že není možné vyžadovat od KÚ informace o zájemci ani písemné podklady, jelikož ty KÚ nemá (nevede řízení), a že k úhradě posouzení je třeba dohody se zájemcem; maximální výše úhrady nákladů nesmí přesáhnout výši ekonomicky oprávněných nákladů podle zákona o cenách.

Postup při posouzení psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny

Náležitosti posudku upravuje § 45 ZSPOD a prováděcí vyhláška č. 473/2012 Sb., v platném znění (zejm. novelizace č. 477/2024).

- Žadatel o zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení osloví posuzující osobu (psychologa) na základě výzvy krajského úřadu, příp. magistrátu hl. m. Prahy (dále jen „krajský úřad“) k dodání posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny (dále též jen „výzva“) podle seznamu osob pověřených k této činnosti.
- Žadatel se s posuzující osobou domluví podle její volné kapacity a časových možností a doručí jí výzvu k dodání posudku.
- Posuzující osoba informuje zájemce před psychologickým posouzením v rámci osobního pohovoru o povaze, rozsahu a trvání psychologického posouzení, o předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou pro zájemce z vyšetření vyplynout, a prospěchu, který může zájemce očekávat.

¹ § 48 odst. 2 písm. c); § 45 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

² § 23f, § 45 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

- Posuzující s žadatelem uzavře smlouvu o poskytnutí sociálně-právní ochrany podle § 48 odst. 2 písm. c) ZSPOD, resp. o vykonání psychologického posouzení, obsahující zejména ujednání podmínek poskytnutí (doporučujeme volit písemnou formu).
- Na žádost na základě výzvy krajský úřad poskytne posuzující osobě informace o žadateli, včetně relevantních podkladů ze spisové dokumentace³.
- Posuzující osoba provede psychologické posouzení žadatele (jednotlivec, pár, rodina) za použití standardizovaných psychodiagnostických a dalších metod, relevantních k odbornému posouzení okruhu posuzovaných skutečností a k formulování odpovědi na zadanou odbornou otázku.
- Na základě provedeného posouzení psycholog vypracuje posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny do 30 dnů od ode dne provedení posouzení a prokazatelnou formou s ním seznámí žadatele/zájemce. Žadatel/zájemce má právo se k posudku písemně vyjádřit.
- Posuzující osoba do 8 dnů od vyhotovení posudku požádá krajský úřad, který vede řízení, o uhrazení oprávněných nákladů za provedené úkony. Žadatel v určené době (nejpozději do data uvedeného ve výzvě) dodá posudek krajskému úřadu. V případě komplikací může krajský úřad vyzvat posuzující osobu k jeho doložení.
- Úhrada nákladů je poté na základě tzv. úhradového rozhodnutí proplacena krajským úřadem, který řízení vede. Výše úhrady je upravena v § 5d písm. b) vyhlášky č. 473/2012 Sb., v platném znění (nejvýše v částce 7700 Kč za každou posouzenou dospělou osobu a 3200 Kč za každé posuzované dítě).

Podklady a informace o žadateli

Výčet podkladů a informací o žadateli, které má mít k dispozici posuzující osoba:

- výzva krajského úřadu⁴ k doložení posudku o psychické způsobilosti, jejíž součástí může být též určení okruhu skutečností nad rámec okruhů daných zákonem, které mají být posouzeny (odborná otázka),
- dotazník o sociálních a rodinných poměrech, zdravotním stavu a motivaci žadatele o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem a dalších společně posuzovaných osob,
- zpráva obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) o žadateli,
- záznam z rozhovoru oprávněné úřední osoby KÚ se žadatelem,
- doklad o absolvování přípravy k přijetí dítěte do rodiny (pokud předcházela psychologickému posouzení),
- vyjádření osoby, s níž žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče (pokud se jedná o žadatele s přijatými dětmi v pěstounské péči (dále jen PP), poručenské péči nebo svěření),
- případně další relevantní dokumenty podstatné pro psychologické posouzení (zpráva o zdravotním stavu, rozsudek o úpravě styku s dětmi, zprávy ze školy atd.).

Realizace vlastního posouzení

V rámci realizace posouzení bereme v úvahu, zda se jedná o:

- prvožadatele/prvozájemce,

³ § 45 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

⁴ § 23f odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

- prvožadatele/prvozájemce s přijatými dětmi, které do rodiny přišly nezprostředkovaně (např. žadatel/zájemce s dětmi v příbuzenské pěstounské péči),
- prvožadatel/prvozájemce s vlastními (do rodiny narozenými) dětmi, kde odborná otázka směřuje i k posouzení dětí,
- druhožadatele/druhozájemce, kde odborná otázka nepožaduje posouzení dětí,
- druhožadatele/druhozájemce s přijatými dětmi, kde odborná otázka směřuje i k posouzení dětí.

Toto zohledňujeme při kontaktu se žadatelem/zájemcem, při volbě metod a samotném settingu posouzení (forma, rozsah, metody). Pokud odborná otázka zahrnuje i posouzení dětí, je vhodné v posudku uvést informace o rozsahu jejich psychologického vyšetření a o formě kontaktu s dětmi – např. pozorování interakce s rodiči, rozhovor s dítětem o samotě, projektivní metody, dotazníky či jiné postupy v souladu s kompetencí posuzujícího psychologa. Vyšetření dětí je vždy potřeba pečlivě naplánovat s ohledem na jejich denní režim, školní docházku, zdravotní stav apod.

Prvožadatel/prvozájemce

- Žadatel/zájemce (samožadatel i pár) jsou psychologicky posouzeni v rámci jednoho či dvou osobních setkání, akcentována je optika posudku o psychické způsobilosti a reakce na odbornou otázku formulovanou oprávněnou úřední osobou (tj. nejde o běžné klinické vyšetření, poradenství, edukativní či terapeutický rozhovor). Mají být zajištěny standardní podmínky pro psychologické vyšetření, aby bylo zajištěno, že vyšetření proběhne validně, spolehlivě, eticky a s ohledem na klienta.
- Posuzující psycholog před zahájením samotného posouzení ověří totožnost zájemce za pomoci občanského průkazu a informuje ho o průběhu posouzení a jeho předběžném rozsahu. Zda bude proveden jeden nebo více rozhovorů a v jakém pořadí vůči testovým metodám, určuje posuzující psycholog podle odborného uvážení. Žadateli/zájemci je třeba sdělit, jak bude s jeho výstupy z vyšetření nakládáno – že jsou důvěrné, slouží výhradně k vyhotovení posudku a budou psychologem uchovávány v souladu s příslušnými profesními a právními standardy. Je také třeba domluvit způsob předání hotového posudku do rukou posuzovaného ve lhůtě dané zákonem a poučit jej o možnosti vyjádřit se k obsahu posudku a průběhu posouzení.

Prvožadatel/prvozájemce s vlastními dětmi, kdy odborná otázka směřuje i k posouzení dětí

- Jako u prvožadatele/prvozájemce bez dětí, navíc se věnujeme posouzení dětí a rodinného systému.
- V rámci jednoho, ale spíše dvou setkání je třeba provést posouzení dětí a rodinného systému (viz zakázka oprávněné úřední osoby). Obecně lze říci, že v rámci setkání s dětmi aplikujeme zejména metodu pozorování interakce rodič – dítě (výchovní přístup rodičů, vztahování se dítěte k rodiči), pozorování dítěte (spontánní hra, symbolické činnosti), přiměřeně věku dětí lze zařadit i metody zahrnující spolupráci rodiny, projektivní metody (např. práce v pískovišti, kresba, nedokončené věty), dle potřeby screening attachmentu.

Prvožadatel/prvozájemce s přijatými dětmi, které do rodiny přišly nezprostředkovaně

- Zpravidla jde o žadatele/zájemce s dětmi v tzv. příbuzenské pěstounské péči či svěřenectví, případně v přímém osvojení.

- Viz postup u prvožadatele/prvozájemce s vlastními dětmi, variujeme pouze volbu diagnostických metod s přihlédnutím k tomu, že žadatel/zájemce již zažil přijetí dítěte.
- Je-li k dispozici, využijeme jako podklad zprávu doprovázející organizace. Při posouzení dětí postupujeme obdobně jako u prvožadatele/prvozájemce s vlastními dětmi, je však vhodné zařadit metody na screening/diagnostiku attachmentu.

Druhožadatel/druhozájemce bez zakázky na posouzení dětí v rodině

- Viz postup u prvožadatele/prvozájemce, variujeme pouze volbu diagnostických metod s přihlédnutím k tomu, že žadatel/zájemce již zažil přijetí dítěte a v minulosti již psychologické posouzení absolvoval. Rodinný systém posuzujeme vždy.

Druhožadatel/druhozájemce s přijatými dětmi

- Obdobně jako u prvožadatele/prvozájemce s vlastními dětmi, je však vhodné zařadit i metody na screening/diagnostiku attachmentu u přijatých dětí.

Možnost upuštění od psychologického posouzení dětí

Krajský úřad se v odůvodněných případech může rozhodnout upustit od psychologického posouzení dětí žijících v rodině žadatele/zájemce, např. z důvodu dostatečných relevantních informací z jiných zdrojů (zpráva z dětské přípravy k přijetí dítěte do rodiny, doprovázející organizace, OÚ ORP). Rodinný systém však posuzujeme vždy. Upuštění od psychologického posouzení samotných dětí není překážkou pro využití některých psychologických metod (např. pozorování rodiny v interakci, rozhovor s dítětem apod.), potřebných pro posouzení rodinného systému.“

Zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny a jeho náležitosti⁵

Posudek o psychické způsobilosti má pevně danou obecnou strukturu, případná nadstavba reaguje na stanovenou odbornou otázku položenou OÚO KÚ. Podle platné legislativy musí být posudek zpracován ve lhůtě 30 dnů od posledního úkonu v rámci procesu psychologického posouzení.

V souladu s § 45, odst. 5 a 6 ZSPOD posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný a musí obsahovat tyto náležitosti:

- vymezení okruhu skutečností, které mají být posouzeny, pokud to vyplývá z výzvy krajského úřadu podle § 23f odst. 5 předložené zájemcem o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče k přijetí dítěte do rodiny,
- výčet podkladů,
- nález,
- posudek,
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny a
- závěr⁶.

Posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny se vyhotoví v listinné podobě nebo v elektronické podobě. Posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny v listinné podobě musí být vlastnoručně podepsán odborně způsobilou osobou, která posouzení provedla. Posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny v elektronické podobě musí být podepsán kvalifikovaným elektronickým podpisem

⁵ Je-li odborně způsobilou osobou znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav, postup při zpracování posudku o psychické způsobilosti a náležitosti takového posudku se řídí zvláštním právním předpisem.

⁶ § 45, odst. 6 ZSPOD

odborně způsobilé osoby a musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem⁷.

Struktura posudku o psychické způsobilosti je dána vyhláškou⁸ a sledované kategorie jsou následující:

- motivace k přijetí dítěte,
- nabídka pomoci,
- rodinná a osobní anamnéza,
- osobnost žadatele/zájemce,
- výchovné předpoklady,
- vztahy v páru, rodinný systém,
- posouzení dětí žijících v rodině žadatele/zájemce.

Z pohledu věcné i logické struktury posudku je pak vždy třeba využít:

- metodu osobního rozhovoru a pozorování,
- alespoň jednu metodu určenou k popisu osobnosti a psychického stavu,
- alespoň jednu metodu na screening/popis patologie osobnosti,
- projektivní techniku (volitelně dle kompetencí a zkušeností psychologa).

Rozsah v použití metod volí psycholog na základě konkrétní psychologické rozvahy a v závislosti na znění zakázky.

Pokud jde o formu realizace posouzení, je možné kombinovat osobní a on-line setkání se žadatelem/zájemcem, vždy je ale nutné, aby alespoň jedno setkání proběhlo osobně.

Se závěry uvedenými v posudku musí být žadatel/zájemce seznámen – jakou formu seznámení posuzující psycholog zvolí, je jeho volbou a odpovědností; může se tak stát osobně nebo on-line. V posudku musí být vždy uvedeno datum a zvolená forma seznámení. Žadatel/zájemce musí být poučen, že má právo se k průběhu a výsledkům psychologického posouzení písemně vyjádřit.

Volba vhodných metod

Dle § 3b odst. 4 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení ZSPOD při psychologickém posouzení žadatele/zájemce posuzující používá soubor standardizovaných psychodiagnostických a dalších metod, které jsou relevantní pro odborné posouzení okruhu posuzovaných skutečností a pro zjištění odpovědi na odbornou otázku.⁹

Volbu vhodných diagnostických metod zásadně ovlivňuje dosavadní diagnostická zkušenost posuzujícího psychologa a to, jaké standardizované metody v rámci své činnosti preferuje, konkrétní faktory na straně posuzovaného žadatele a znění výzvy s případnou odbornou otázkou. V zásadě doporučujeme takový setting psychologického posouzení, který umožní získání potřebného množství podkladů pro tvorbu posudku o psychické způsobilosti – tzn. že se bude jednat o individuální záležitost ve vztahu ke každému jednotlivému případu.

⁷ § 45, odst. 5 ZSPOD

⁸ Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

⁹ Standardizovaná psychologická diagnostická metoda je odborně recenzovaný nástroj s jasně stanoveným postupem administrace a interpretace, jehož reliabilita a validita byly ověřeny na cílové populaci, a který disponuje normami umožňujícími srovnání výsledků jednotlivce s reprezentativním vzorkem populace.

Při rozvaze ohledně volby diagnostických metod je třeba mít na paměti oblasti, které u žadatele/zájemce sledujeme: charakteristiky jeho osobnosti, psychického stavu, motivace, která vede k jeho zájmu o osvojení dítěte nebo o svěření dítěte do péstounské péče, stability manželského nebo obdobného vztahu a dalších oblastí vymezených ve výzvě krajského úřadu podle § 23f odst. 5, a z toho plynoucí silné stránky žadatele i případná rizika.

Posuzované kategorie

Dále následuje popis jednotlivých posuzovaných kategorií podle vyhlášky č. 473/2012 Sb. Akcentujeme kompetence a odbornost psychologa ke zjišťování informací z daných kategorií, nepřesahujeme do roviny sociální a nezjišťujeme informace již zaznamenané – výjimkou je, potřebujeme-li ověřit dřívější výpověď posuzované osoby v čase nebo když jsou sdělení posuzovaných osob rozporuplná. Určité kategorie se mohou překrývat a popis informací v rámci nich zjišťovaných spadá jak do kompetence psychologa, tak do kompetence sociálního pracovníka (OÚO KÚ). V takových překryvech zdůrazňujeme a odkazujeme na profesní odbornost psychologa, současně však můžeme nabídnout podnět sociálnímu pracovníkovi (OÚO KÚ) k další úvaze formou popisu silných stránek a rizik nebo doporučení pro další fáze procesu (přípravu k přijetí dítěte do rodiny), případně pro párování, doprovázení nebo osobní rozvoj žadatele/zájemce v závěru posudku. Tato doporučení jsou pro krajský úřad cenným vodítkem při rozhodování o zařazení žadatele/zájemce do evidence i při tzv. „párování“ dítěte a náhradní rodiny. Doporučení by měla vycházet z celkového vyhodnocení osobnostních předpokladů žadatele/zájemce i jeho reálných možností a mohou se vztahovat například k:

- věku a individuálním potřebám dítěte, pro které by žadatel/zájemce mohl být vhodný (např. věkové rozpětí, sourozenecké skupiny, děti se specifickými potřebami),
- volbě formy náhradní rodinné péče,
- typu a rozsahu další podpory, která by byla vhodná po zařazení do evidence a po přijetí dítěte (např. doporučení specifického vzdělávání, odborné podpory, supervize),
- doporučení, zda je vhodné, aby byl žadatel/zájemce přednostně párován s dítětem určitého profilu, a případně vymezení profilů dětí, pro které by náhradní péče tímto žadatelem/zájemcem nemusela být vhodná.

Doporučení by měla být formulována jasně, věcně a v souladu s principy ochrany práv a nejlepších zájmů dítěte. Nejedná se o závazné stanovisko, ale o odborný podklad, který může být pro oprávněnou úřední osobu krajského úřadu užitečným vodítkem pro další práci se žadatelem/zájemcem v rámci řízení o zařazení do evidence.

MOTIVACE K PŘIJETÍ DÍTĚTE DO RODINY

Obecné informace

V rámci této kategorie sledujeme motivaci žadatele/zájemce k náhradnímu rodičovství. Jedná se zejména o schopnost pojmenovat onu motivaci, shodu a podporu v páru na záměru přijmout dítě, reálnost očekávání od přijetí dítěte do rodiny, eventuálně otázku ohledně bezdětnosti.

Tato kategorie se překrývá s kompetencí sociálního pracovníka (OÚO KÚ). Ideálně již ve spisové dokumentaci KÚ je tato oblast popsána, konkrétně ve zprávě OÚ ORP a pak v protokolu z rozhovoru OÚO KÚ. Dále je zde uvedena informovanost žadatele/zájemce

o problematice náhradní rodinné péče, jeho přístup k vyřizování žádosti a celému procesu.

Úkolem psychologa není zjišťovat to, jak je žadatel/zájemce informován o systému zabezpečení náhradní rodinné péče, ale je dobré znát „výchozí bod“, je vhodné ověřit, zda žadatel/zájemce rozumí rozdílu mezi osvojením a pěstounskou péčí (zejména zda vnímá rozdíly týkající se právní situace dítěte), a u žadatele/zájemce o výkon pěstounské péče na přechodnou dobu, zda má povědomí o specifickém charakteru této péče. Důležitou oblastí u žadatele/zájemce je jeho postoj k rozvíjení identity svěřeného dítěte včetně sounáležitosti s biologickou rodinou a (zejména u žadatelů o pěstounskou péči) s možnými kontakty dítěte s jeho rodiči a dalšími blízkými osobami.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- studium spisové dokumentace
- pozorování
- rozhovor (s každou posuzovanou osobou zvlášť, pokud se jedná o pár)
- doklad o absolvování přípravy k přijetí dítěte do rodiny (pokud příprava předcházela psychologickému posouzení)
- projektivní metody
- modelové situace

Příklady silných stránek v oblasti motivace

- žadatel/zájemce dokáže pojmenovat důvody/pohnutky, které ho vedly k podání žádosti a zájmu o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče
- u žadatele/zájemce o osvojení – touha po dítěti za předpokladu, že je žadatel/zájemce vyrovnán s tím, že nebude moci vychovávat vlastní dítě; altruistická motivace i za situace, kdy žadatel/zájemce vlastní dítě mít může
- u žadatele/zájemce o pěstounství – převažující motivace pomoci potřebnému dítěti a jeho rodině
- u žadatele/zájemce o výkon pěstounské péče na přechodnou dobu – motivace k získání smysluplné profese

Příklady možných rizik v oblasti motivace

- nejasná motivace, žadatel/zájemce ji nedokáže pojmenovat, deklamace obecných či očekávaných frází, povrchní odpovědi
 - ⇒ Pokud motivace žadatele/zájemce není pojmenována, tzn. vyslovena s plným vědomím významu, nelze ji posoudit a při péči o svěřené dítě hrozí vynoření nežádoucích motivací. Obecné fráze či povrchní odpovědi naznačují nedostatečné zabývání se svým záměrem či neschopnost (intelektovou) promýšlet dopady přijetí dítěte na vlastní život.
- nevhodná motivace bez náhledu – např. přijetí dítěte s konkrétním očekáváním, jako je pokračování v rodinné tradici či převzetí rodinného podniku
- žadatel/zájemce se nezajímá o problematiku dětí, jimž je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči – následně je žádoucí zjistit, z čeho tento nezájem plyne (např. domněnky o nepotřebnosti přípravy na roli, /ne/schopnost přizpůsobovat se změnám, učit se novému, rigidita či nezralost osobnosti, obava ze zvědomení zátěžových faktorů náhradního rodičovství apod.)

Obecné informace

V rámci této oblasti sledujeme představy/nabídku pomoci týkající se potenciálně přijatého dítěte, přání žadatele/zájemce a jeho otevřenost k přijetí dítěte s určitým životním příběhem či specifiky. Zajímá nás také, zda je schopen podporovat identitu (osobní, etnickou aj.) dítěte bez předsudků. Představa/nabídka pomoci žadatele/zájemce je často ovlivněna jeho motivací, informovaností o tom, pro jaké děti se hledají náhradní rodiny, a tím, v jaké fázi řízení o zařazení do evidence se nachází.

V rámci této kategorie se postoj žadatele/zájemce často vyvíjí a mění i v souvislosti s tím, jak „hodnotí své síly“ ohledně přijetí dítěte do rodiny. Je typické, že žadatel/zájemce s určitými představami do procesu vstupuje, s upravenými pak vychází. Je také možné, že ani po absolvování přípravy nemá ustálenou představu o dítěti. Ta se pak navíc může měnit v průběhu času, kdy žadatel/zájemce čeká na zprostředkování (tedy po jeho zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení či pěstounské péče). Žadatele/zájemce může také zaujmout konkrétní příběh dítěte např. z individuálního náboru či se seznámí s jinou náhradní rodinou a jejich dětmi, a jeho představy se mohou zcela odchýlit od původního nastavení nabídky pomoci.

Doporučujeme proto popsat situaci, v níž se žadatel/zájemce aktuálně nachází, a zdůraznit možné body či charakteristiky dítěte, u nichž si žadatel/zájemce není jistý nebo by se rozhodoval na základě konkrétních informací o dítěti, a je jim tudíž otevřen za určitých podmínek. Pokud žadatel/zájemce prochází posouzením psychické způsobilosti v době, kdy za sebou ještě nemá kurz přípravy, nemá již dítě do rodiny přijaté či uplynula od jeho přijetí delší doba, lze u něj předpokládat spíše obecnější představy o dítěti. Úkolem posuzujícího psychologa není široce edukovat o specifikách dětí přicházejících do NRP, ale spíše podnítit otevřenost žadatele/zájemce vůči nim, a tím pracovat i s možnými předsudky.

Tradičně je žadatel/zájemce tázán na věk dítěte, otevřenost k etnitě, preferenci pohlaví a na otázky z anamnézy rodiny či samotného dítěte. S těmito tématy je ve větším rozsahu dále pracováno v rámci přípravy k přijetí dítěte do rodiny.

Žadatel/zájemce tedy bližší představu o příběhu dítěte, které by mohl přijmout, získává většinou až v době po absolvování přípravy. Doporučujeme tento aspekt zaznamenat, tedy uvést, že se jedná o představu, s níž zájemce vstupuje do procesu a že je zde předpoklad k dalšímu vývoji a změně této počáteční představy.

Pokud žadatel/zájemce již přípravu k přijetí dítěte do rodiny absolvoval, lze od něj očekávat větší informovanost a detailnější, konkrétnější představu o nabídce pomoci, což také bývá zaznamenáno ve výstupu/dokladu o absolvování přípravy. Přidaná hodnota psychologického posouzení pak může spočívat v dalším rozvinutí představ o dítěti, zaznamenání případných obav nebo naopak otevřenosti k méně častým specifikům.

Lze konstatovat, že nabídka pomoci bývá tradičně zjišťována metodou rozhovoru, případně modelových situací. Toto zjištění je však vhodné propojit se zjištěními z dalších oblastí – např. rodinné anamnézy žadatele/zájemce ve smyslu, jaké dítě by mohl přijmout s ohledem na vlastní anamnézu, prožité ztráty, osobnostní nastavení, výchovné předpoklady, životní styl jeho a ostatních členů rodiny atd.

Na místě je také zaznamenat „jasná NE“, kdy žadatel/zájemce opakovaně sděluje, že určitý projev či charakteristiku dítěte by nezvládl nebo odmítal přijmout. Minimalizujeme tak riziko budoucího selhání péče. Současně je dobré zaznamenat i zjevné rozpory či méně standardní „požadavky“ na přijaté dítě, viz rizika.

Pokud jde o žadatelský pár, je obvyklé, že každý z partnerů má jinou představu o nabídce pomoci či jinou míru otevřenosti vůči specifickým potřebám dítěte. Není cílem nabídku v páru sjednotit, ale citlivě otevřít k rozhovoru a zaznamenat v doporučeních pro OÚO KÚ.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- pozorování
- rozhovor
- modelové situace
- rozvaha nad dalšími charakteristikami žadatele/zájemce (jeho ztráty, osobnostní struktura, výchovné předpoklady, attachmentu apod.)

Příklady silných stránek v oblasti nabídky pomoci

- Žadatel/zájemce má do určité míry ustálený obraz nabídky pomoci s ohledem na své možnosti, silné stránky a rizika nebo po přípravě svou nabídku pomoci rozšířil a dokáže otevřeně pojmenovat důvody, proč a na základě čeho se tak stalo.
- Žadatel/zájemce svou nabídku pomoci cílí do množiny dětí, které reálně hledají domov.
- Žadatel/zájemce dokáže zvažovat různé varianty nabídky pomoci, tj. je některým aspektům otevřený (i např. za určitých podmínek).
- U žadatele/zájemce jsou shledány okolnosti či výchovné kompetence, které je možné využít pro účely NRP (např. dlouhodobá zkušenost s dětmi se specifickými potřebami, vzdělání v terapeutickém rodičovství apod.).

Příklady možných rizik v oblasti nabídky pomoci

- Žadatel/zájemce má stále velmi zúžené a neměnné představy o dítěti, a to i po absolvování přípravy, což může vést k nereálným očekáváním.
 - ⇒ Rizikem je zde předčasné ukončení péče kvůli přijetí dítěte v nesouladu s nabídkou pomoci, případně nemožnost zprostředkování péče vůbec.
- Žadatel/zájemce akcentuje představu o dítěti, „jako by se mu narodilo“, tj. snaží se specifikovat nabídku pomoci i v oblasti např. barvy vlasů, očí, (budoucí) výšky.
 - ⇒ Rizikem je zde nereálné očekávání a požadavek na dítě, aby splnilo určité očekávání.
- Nabídka pomoci se neslučuje s názorem psychologa (či dalších odborníků – lektorů příprav, oprávněných osob KÚ) – žadatel/zájemce si přeje přijmout takové dítě, pro které ho psycholog neshledává potenciálně vhodným rodičem (např. žadatel/zájemce si přeje přijmout dítě s náročným životním příběhem, protože si sám podobným prošel, avšak nespátřujeme u něj vyrovnání se se ztrátami a traumaty).
- Nabídka pomoci se v páru výrazně liší (např. jeden z partnerů je výrazně otevřenější než druhý) a nabídka pomoci se nastaví dle pohledu více otevřeného z partnerů.
 - ⇒ Rizikem je zde nepřijetí dítěte méně otevřeným partnerem.
- Nabídka pomoci u žadatele/zájemce o výkon pěstounské péče na přechodnou dobu je zúžená neodráží reálné potřeby systému sociálně-právní ochrany dětí (dále jen SPOD) – vhodné prozkoumat rozhovorem, jak by reagoval v situaci, kdy bude osloven k přijetí dítěte mimo svou specifikaci, tj. mimo nynější zamýšlenou nabídku pomoci.
 - ⇒ Rizikem se toto stává v momentu, kdy žadatel/zájemce o výkon pěstounské péče na přechodnou dobu vylučuje přijetí dítěte s určitými charakteristikami (např. nepřijme dítě drogově závislé matky, romské dítě, dítě starší jednoho roku apod.).

RODINNÁ A OSOBNÍ ANAMNÉZA (nad rámec již zjištěných skutečností)

Obecné informace

Rodinná a osobní anamnéza je zaměřená na příběh žadatele/zájemce – v kontextu NRP akcentujeme jeho cestu životem, průběh dětství, dospívání (vztahy z primární rodiny, případné ztráty v těchto obdobích), jeho vzdělání, profesní směřování, zájmy, víru, etnicitu, zdraví a specifické potřeby.

Akcentujeme pohled „nad rámec již zjištěných skutečností“ – tj. seznámíme se podrobně s dostupnými podklady (často již zpráva OÚ ORP nebo záznam z rozhovoru OÚO KÚ přináší kvalitní popis příběhu žadatele/zájemce) a doptáváme se na daná fakta více do hloubky, současně se snažíme nereprodukovat v posudku to, co už bylo jednou zjištěno a zaznamenáno.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- analýza dostupné dokumentace
- anamnestický rozhovor zaměřený např. na zjištění kvality vztahové vazby z vlastní rodiny, míru zpracování prožitých ztrát, sebepojetí, životní styl, hodnoty
- pozorování neverbálních projevů

Příklady silných stránek v oblasti rodinné a osobní anamnézy

- Žadatel/zájemce dokáže nahlédnout svůj životní příběh v souvislostech, dokáže ho vyprávět chronologicky, nemá žádná „bílá místa“ v anamnéze, na která si nedokáže jasně vzpomenout bez zjevného důvodu.
- Žadatel/zájemce má do potřebné míry zpracované životní ztráty (např. rozvod, rozchod, úmrtí člena rodiny atd.), které v minulosti zažil; rozumí procesu truchlení a měl by si být vědom toho, co mu pomohlo se se ztrátami vyrovnat.
- Žadatel/zájemce má do potřebné míry zpracovaný náhled na náročné situace, které zažil v průběhu svého života, dokáže je pojmenovat, popsat, jak ho ovlivnily a co mu přinesly.
- Víra nebo příslušnost k náboženské skupině dává žadateli/zájemci oporu v náročných životních situacích, aniž by jej svazovala dogmaticky nebo výrazně se vymykajícím životním stylem.

Příklady možných rizik v oblasti rodinné a osobní anamnézy

- Anamnéza žadatele/zájemce je plná častých změn; u žadatele/zájemce nacházíme časté změny bydliště, zázemí, zájmů, partnerů, zaměstnání, které mohou referovat o nestabilitě v oblasti emoční či oblasti osobnosti. Je však nutné vždy zjišťovat širší souvislosti.
- Anamnestické údaje ukazují na přítomnost nezpracovaných ztrát či traumatických zkušeností (např. ústavní výchova, ztráta blízké osoby v raném věku, pobyt v náhradní rodinné péči, opakované nebo dlouhodobé hospitalizace či léčebné pobyty, zkušenosti s domácím násilím, závislostmi či sexuálním zneužitím), které zůstávají nedořešené.
- Uvedené situace mohou představovat riziko pro budoucí zvládání náročných situací spojených s projevy vývojového traumatu u dítěte v NRP ve formě:
 - ⇒ vyšší pravděpodobnosti dekompenzace psychického stavu budoucího pečovatele,
 - ⇒ aplikace nežádoucích výchovných postupů a metod v souvislosti se zvýšenou zátěží,
 - ⇒ nižší schopnosti náhledu na projevy dítěte jako na důsledky vývojového traumatu.

Obecné informace

Posudek o psychické způsobilosti, jak jeho název napovídá, cílí primárně na popis struktury osobnosti žadatele/zájemce, jeho emoční stability, míry empatie a případných rysů (ne)přítomnosti známek poruchy osobnosti, které by mohly být v souvislosti s péčí o přijaté dítě rizikové. Vše nahlížíme optikou budoucí případné péče o dítě a k tomuto se vztahujeme. Pokud tedy žadatel/zájemce vykazuje určité rysy nebo charakteristiky, které hodnotíme jako potenciálně rizikové pro výkon náhradního rodičovství, je třeba je zaznamenat s vysvětlením, jaké konkrétní riziko pro péči o svěřené dítě představují a zda je možné toto riziko snížit, či nikoli. Zároveň popisujeme také silné stránky a ochranné faktory na straně žadatele/zájemce. Vhodné je zachytit i kvality navazování a udržování vztahů, sociální dovednosti.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- anamnestický rozhovor a přímé dotazování (povinně),
- dotazníkové aj. metody popisu osobnosti a psychického stavu (povinně),
- dotazníkové, testové, screeningové metody pro zachycení případné patologie osobnosti (povinně),
- metody pro zmapování attachmentu žadatele/zájemce z primární rodiny,
- pozorování neverbálního chování,
- projektivní metody dle kompetence psychologa,
- další metody, např. vedoucí ke zjištění míry zvládání stresu, frustrační tolerance apod.

Příklady silných stránek v oblasti osobnosti

- Žadatel/zájemce má realistický náhled na sebe sama a své schopnosti, přiměřenou sebeúctu založenou na reálných základech.
- Žadatel/zájemce má vybudovaný seberegulační systém, způsob zvládání stresu a vyrovnání se s ním.
- Žadatel/zájemce je schopen vnímat a rozpoznávat jak vlastní emoce, tak emoce druhých osob, tzn. je schopen porozumět tomu, jak se druhí cítí, co je příčinou jejich emocí, včetně schopnosti jejich emoce předvídat, a současně se aktivně zajímá o pocity a potřeby druhých. Je schopen na emoce své i druhých lidí adekvátně reagovat.
- Celkové poznávací schopnosti umožňují žadateli/zájemci porozumět problematice dítěte v náhradní rodinné péči, včetně schopnosti se v této oblasti dále rozvíjet.

Příklady možných rizik v oblasti osobnosti

- Žadatel/zájemce vykazuje známky psychopatologie či má akcentovanou osobnost v některé z jejích významných složek potřebných k zajištění adekvátního naplňování potřeb příchozího dítěte a zajištění jeho bezpečí.
 - ⇒ Je zde velké riziko toho, že prostředí, v němž bude o dítě pečováno, nebude stabilní, vřelá a přijímající, tzn. bude pro dítě spíše ohrožující.
- U žadatele/zájemce nacházíme historii psychiatrické léčby (psychotická onemocnění, poruchy osobnosti, abúzus návykových látek, organická onemocnění).
 - ⇒ Samotná existence a léčba psychického onemocnění či poruchy nemá za následek automatické snížení výchovatských a pečovatelských schopností. Cílem posuzování je zaměřit se na dopad psychického onemocnění na osobnost jedince a jeho schopnost stát se náhradním rodičem. Důležité je vzít v úvahu

zejména přístup k léčbě, náhled na onemocnění apod. Do posuzování je potřeba také vzít prognózu jednotlivých onemocnění či poruch.

- Přítomnost rizik ve vztahové oblasti žadatele/zájemce.
 - ⇒ Hrozí zde riziko přenosu výchovného přístupu a vzorců citové vazby z dětství na přijaté dítě. Dítě s poruchou attachmentu pak může také aktivovat nevyřešené problémy v attachmentu žadatele/zájemce. Je proto potřeba zvážit, zda má žadatel/zájemce odpovídající náhled, je otevřen možnosti terapie. Zvláštní opatrnosti je pak třeba při tzv. párování žadatele/zájemce s konkrétním dítětem; doporučujeme toto zohlednit v doporučení pro párování. Lze obecně konstatovat, že osoby s dezorganizovaným attachmentem nelze doporučit k výkonu náhradního rodičovství, a to ani v případě pouze jednoho partnera s dezorganizovaným attachmentem z páru. Předpokládáme však, že rizikové faktory s tím spojené se projeví napříč oblastmi v diagnostice osobnosti takového žadatele/zájemce. Děti v NRP nejvíce těží z péče dospělého s bezpečnou vztahovou vazbou. Ani nejistý attachment však automaticky neznamená neschopnost pečovat – zvlášť pokud dotyčný tvoří stabilní pár s partnerem, který má zdravý a vyzrálý vztahový styl. Nízká frustrační tolerance, převažující primitivní obranné mechanismy ve strategiích zvládání zátěže.
- Nízká frustrační tolerance, převažující primitivní obranné mechanismy ve strategiích zvládání zátěže.
 - ⇒ Toto je rizikem z hlediska výchovné náročnosti dítěte v NRP, které může u žadatele/zájemce vyvolat nežádoucí impulzivní reakce. Žadatel/zájemce je predisponován k obtížnějšímu zvládání náročných situací, které s výchovou a péčí o dítě logicky souvisí, zejména s výchovou a péčí o dítě se specifickými potřebami.
- Přítomnost výraznějších deficitů v kognitivní oblasti.
 - ⇒ Vyšetření intelektu není primárním úkolem posuzujícího psychologa, nicméně lze vycházet z metod pozorování chování žadatele/zájemce, jeho interakce v rámci posouzení, rozhovoru a analýzy dostupných podkladů.
 - ⇒ Výchova a péče o dítě se specifickými potřebami, kterým dítě v NRP zpravidla je, bude pro tohoto žadatele/zájemce hůře zvládnutelná, a hrozí, že na určité potřeby dítěte nebude schopen adekvátně reagovat nebo je dostatečně rozvíjet.
- Nezpracované ztráty, trauma.
 - ⇒ Nezpracovaná ztráta se může promítat do současných emocí a prožívání, hrozí destabilizace žadatele/zájemce a z toho plynoucí negativní vliv na přijaté dítě. Je vhodné všimnout si, zda žadatel/zájemce o ztrátě nebo prožité traumatické události dokáže hovořit. v případě nezpracované události je vhodné před přijetím dítěte žadateli/zájemci doporučit terapii.

VÝCHOVNÉ PŘEDPOKLADY

Obecné informace

V této oblasti sledujeme schopnost pečovat o dítě se specifickými potřebami, výchovné zkušenosti obecně, znalost potřeb dětí a povědomí o specifických potřebách dětí v NRP. Dále se zaměřujeme na výchovný styl – zda je na něm shoda v páru, zda žadatel/zájemce dokáže reflektovat vlastní výchovný styl a nahlíží ho v kontextu své výchovné historie (jak byl on sám vychováván), zda rozumí potřebě odlišit výchovné strategie u dětí do rodiny narozených a dětí do rodiny přijatých. Pokud má žadatel vlastní nebo dříve do rodiny přijaté děti, vztahujeme zjišťování i k těmto dětem. Zjišťujeme, zda žadatel/zájemce má

náhled na časovou náročnost péče o dítě a související změny ve vlastním životním stylu (profesní život, zájmy, záliby) i v životě ostatních členů jeho rodiny po přijetí dítěte do NRP.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- pozorování (posuzujeme-li rodinu s dětmi, pak i v interakci s dětmi)
- rozhovor v páru, v rodině i samostatně
- dotazníkové metody zaměřené na výchovné postoje, zjištění vztahové kvality
- modelové situace

Příklady silných stránek v oblasti výchovných předpokladů

- Žadatel/zájemce je schopen naplňovat potřeby dítěte s ohledem na specifika NRP.
- Žadatel/zájemce je schopen reflexe vlastního výchovného stylu, který zažil v primární rodině a jaký praktikuje u vlastních dětí, uvědomuje si potřebu odlišného přístupu k dětem v NRP s ohledem na vývojové trauma.
- Žadatel/zájemce umí ve výchově nastavovat hranice laskavým způsobem.
- Žadatel/zájemce si uvědomuje nepřipustnost fyzických a psychických trestů, nepoužívá je u svých ani u svěřených dětí.
- Životní styl žadatele/zájemce je slučitelný s výkonem NRP, žadatel/zájemce má čas a prostor o dítě pečovat, vychovávat ho, dokáže se v tomto směru zcela přizpůsobit potřebám přijatého dítěte.
- Žadatel/zájemce má vlastní zájmy a záliby, umí relaxovat, ví, jak odpočívat a zvládat stres.
- Žadatel/zájemce nahlíží na své silné i slabé stránky v oblasti výchovných kompetencí.
- Žadatel/zájemce je otevřen dalšímu vzdělávání a rozšiřování znalostí a vědomostí z oblasti NRP.
- Žadatel/zájemce má alespoň rámcovou představu o možnostech podpory a využití služeb pro rodiny pečující o děti v NRP.

Příklady možných rizik v oblasti výchovných předpokladů

- Žadatel/zájemce upřednostňuje naplnění svých potřeb před potřebami přijatých dětí, není ochoten přizpůsobit se dítěti a jeho potřebám, nepřipouští nezbytnost změny svého životního stylu a striktně vyžaduje dodržování svých životních zvyklostí i po příchodu dítěte do NRP.
 - ⇒ Není-li žadatel/zájemce ochoten či schopen uzpůsobit svůj životní styl záměru přijmout dítě do NRP, jde o situaci vysoce rizikovou ve smyslu nenaplňování potřeb přijatého dítěte. V důsledku může neadekvátnost či nedostatečnost potřebné péče vést ke vzniku nebo eskalaci potíží ve fungování rodiny a ohrožení NRP. Spadá sem i okolnost, kdy žadatel/zájemce o výkon pěstounské péče řeší žádostí o zařazení do evidence svou nespokojenost v současném zaměstnání.
- Žadatel/zájemce jako hlavní pečující osoba chce bezprostředně nebo krátce po přijetí dítěte pokračovat ve výkonu svého zaměstnání bez ohledu na potřebu intenzivně budovat vztah s přijatým dítětem a na jeho adaptaci v novém rodinném prostředí.
 - ⇒ Budování vztahu s přijatým dítětem vyžaduje čas, který by byl tímto přístupem značně limitován, a byla by tak ohrožena schopnost dítěte se k náhradnímu rodiči citově připoutat. Upřednostňování vlastních zájmů a potřeb může být současně ukazatelem nepochopení potřeb dětí přicházejících do NRP.
- Neschopnost žadatele/zájemce odpočívat, relaxovat, čerpat nové síly.
 - ⇒ Pokud je život žadatele/zájemce naplněn pouze péčí o druhé a jejich potřeby, bez schopnosti vnímat potřeby vlastní, pečovat o sebe a odpočívat (jakoukoliv

formou – četba, sport, turistika, ruční práce, wellness atd.), přičemž během řízení o zařazení do evidence nedojde v tomto směru k žádné změně, lze toto vnímat jako významné riziko pro výkon NRP, a to riziko psychického i fyzického vyčerpání a ohrožení kvality poskytované péče či nemožnost jejího dalšího výkonu.

- Absence přirozené podpůrné sítě (rodina, blízcí, přátelé, komunita).
 - ⇒ Riziko psychického a fyzického vyčerpání a ohrožení kvality či dalšího poskytování péče.

VZTAHY V PÁRU, RODINNÝ SYSTÉM

Obecné informace

V rámci této oblasti se zaměřujeme na stabilitu současného partnerského vztahu u páru, strukturu a stabilitu rodinného systému. Přijetí dítěte, které samo mnohdy žádné bezpečné, stabilní vztahy v rodině nezažilo, potřebuje zažívat vysokou míru vztahové stability, předvídatelnosti a bezpečí.

Vycházíme z již známých skutečností, popisujeme silné stránky partnerského vztahu žadatele/zájemce a jeho rodinného systému a zaměřujeme se také na oblasti či události, které mohou představovat potenciální riziko. Do úvahy bereme zejména: charakter a dynamiku aktuálního manželského či partnerského vztahu (zda jsou si partneři vzájemnou oporou, jak reagují na neshody, jestli umí spolu komunikovat o výchově, zda mezi nimi panuje rovnováha nebo mocenský nepoměr, jak zvládají zátěžové situace apod.), vztahovou historii žadatele/zájemce (předchozí vztahy, délku jejich trvání, příčinu rozpadu, způsob vyrovnání se s ukončením vztahu), délku a charakter současného partnerského vztahu, podobu komunikace ve vztahu a v rodině celkově, historii krizí a společně zvládnutých náročných životních momentů, dynamiku a stabilitu rodinného systému, zahrnující případně i děti žadatele/zájemce a jiné osoby žijící v domácnosti žadatele/zájemce.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti)

- pozorování interakcí mezi manžely/partnery, mezi dospělými a dětmi
- rozhovor (individuální, párový i společný)
- nástroje sloužící k popisu rodinného systému, vztahů
- projektivní, reflektivní metody, rodinné mapy
- strukturované či polostrukturované úkoly

Příklady silných stránek v oblasti vztahy v páru, rodinný systém

- Partnerský vztah se jeví jako stabilní.
- Partneři jsou schopni nahlédnout silné i slabé stránky svého partnera, mají jeden o druhém reálný obraz.
- Partneři jsou si vzájemnou oporou.
- Pár má adekvátní strategie řešení konfliktů a nedorozumění.
- Intimita v páru je oboustranně vnímána jako dostačující.
- Partneři mají důvěru v sebe navzájem.
- Rodinný systém je stabilní a zároveň flexibilní a otevřený k přijetí dalšího člena.

Příklady možných rizik v oblasti vztahy v páru, rodinný systém

- Vztah trvá krátce (méně než 3 roky).
 - ⇒ Není možné posoudit stabilitu vztahu v čase, schopnost páru zvládat náročná období, shodu v zásadních hodnotách a postojích.

- Ve vztahové historii žadatele/zájemce nalézáme vyšší počet partnerských vztahů, opakované rozvody, rozchody nebo nevěry.
 - ⇒ Je zde riziko opětovného ukončení vztahu, a tedy hrozící destabilizace současného rodinného systému.
 - ⇒ Je otázkou, zda se jedná o neschopnost žadatele/zájemce navazovat a udržovat vztahy, a není to tedy zásadní informací o jeho vlastním attachmentu.
- Absence předchozích dlouhodobých partnerských vztahů.
 - ⇒ Žadatel může postrádat zkušenosti s dlouhodobou péčí o druhého člověka, s vhodným způsobem řešení konfliktů či udržováním blízkosti navzdory obtížím, čímž se zvyšuje riziko selhání při náročných situacích typických pro NRP.
 - ⇒ Bereme v úvahu důvod této absence a otázku, zda měl žadatel možnost zažít jiné dlouhodobé blízké vztahy v dospělosti.
- Žadatel/zájemce žije dlouhodobě v konfliktu s rodinnými příslušníky.
 - ⇒ Je zde riziko neharmonického rodinného prostředí, které není pro dítě vhodné, taktéž je zde riziko nepřijetí dítěte širší rodinou.
 - ⇒ Vždy srovnáváme také s obecnou schopností žadatele/zájemce udržovat blízké vztahy s druhými lidmi.

DÍTĚ (DĚTI) ŽIJÍCÍ V RODINĚ ŽADATELE/ZÁJEMCE

Obecné informace

Děti žijící v rodině žadatele/zájemce projdou přípravou k přijetí dítěte do rodiny, kde se také pracuje s motivací a připraveností dítěte na výkon pěstounské péče či na přijetí dalšího sourozence. Psycholog by se měl zaměřit především na vnitřní prožívání, postoje, vztahy a zralost dítěte. V této oblasti zjišťujeme míru emoční stability dítěte a jeho rámcovou vývojovou úroveň vzhledem k věku, schopnost regulace emocí, zvládání frustrace a stresu, schopnost hledat útěchu a podporu u rodičů/pěstounů – žadatelů, dále na případné specifické potřeby dítěte a jejich naplňování, obtíže v chování nebo projevy psychických potíží a to, jak s nimi žadatel/zájemce pracuje. Zajímá nás kvalita vazby k pěstounům či rodičům - žadatelům o NRP, úroveň reflexe a porozumění situaci, míra otevřenosti a schopnost hovořit o vlastních pocitech s psychologem i s rodiči, předpoklad úspěšné adaptace na změny v rodině spojené s výkonem požadovaného typu náhradní rodinné péče, schopnost vyrovnat se s nižší mírou pozornosti po přijetí dalšího dítěte do rodiny (zejména v případě pěstounské péče na přechodnou dobu) a míra zpracování případných vlastních ztrát či traumatizujících prožitků v dosavadním životě dítěte. U dětí do rodiny přijatých se více zaměřujeme na attachment a na jejich specifické potřeby pramenící z vývojového traumatu a faktu, že vyrůstají v náhradní rodině.

Příklady metod (jimiž lze zjišťovat silné stránky a rizika v této oblasti):

- pozorování dítěte samotného i v interakci s rodiči, sourozenci (přirozené interakce, spontánní hra, symbolické činnosti)
- rozhovor s dítětem i rodiči
- projektivní metody (práce v pískovišti, kresby, nedokončené věty)
- modelové situace, společný úkol
- u straších dětí dotazníkové metody

Příklady silných stránek v této oblasti

- Dítěti v rodině jsou adekvátně naplňovány jeho potřeby včetně specifických potřeb přijatých dětí.

- Dítě v rodině má zdravý attachment, náhradní rodič je pro přijaté dítě hlavní vztahovou osobou (dítě vnímá, že je pro něj náhradní rodič vždy k dispozici, ve stresových situacích má dítě potřebu být této osobě na blízku, vyhledávat u ní útěchu a bezpečí).
- Dítě v rodině je schopné dobře se přizpůsobovat změnám, dobře na ně reaguje a tuto schopnost již v minulosti prokázalo – např. adaptace na vstup do MŠ, změny v rodině.
- Dítě v rodině je sociálně zdatné, tj. schopné navazovat vztahy, je schopné odpoutání od rodičů (přespání u prarodičů, u kamaráda atd.).
- Dítě přiměřeně věku rozumí okolnostem přijetí dalšího dítěte do rodiny a nevyjadřuje negativní postoj k přijetí dalšího člena.

Příklady možných rizik v této oblasti

- Žadatel/zájemce nerozumí rizikům spojeným s přijetím dítěte do NRP pro děti v rodině již žijící nebo tato rizika bagatelizuje.
 - ⇒ Netolerance či neochota žadatele/zájemce může svědčit o nadřazení vlastních potřeb potřebám dětí či neschopnost potřebám dětí porozumět. Toto může vést k problematickému výkonu NRP.
- Dítěti nejsou adekvátně naplňovány jeho potřeby.
 - ⇒ U dítěte nejsou naplňovány jeho základní, vývojové, sociální či psychické potřeby.
 - ⇒ U dítěte do rodiny dříve přijatého nejsou naplňovány jeho specifické potřeby (např. pozorujeme neadekvátní budování sebeobrazu v souvislosti s přijetím, neadekvátní práci s jeho osobní historií, absentující nebo neadekvátní práci s jeho identitou osobní, etnickou apod.).
 - ⇒ Zde je rizikem, že toto dítě bude přijetím dalšího dítěte či výkonem pěstounské péče poškozeno, případně že tyto potřeby nebudou naplňovány ani u dalšího přijatého dítěte.
- Dítě dříve přijaté do rodiny dosud není dostatečně adaptováno nebo je osobnostně vybaveno tak, že příchod dalšího dítěte pro něj bude představovat výraznou psychickou zátěž, může hrozit dekompenzace jeho psychického stavu.
 - ⇒ Dítě v rodině např. vykazuje dezorganizovaný typ attachmentu nebo nekompenzovaný či výrazný nejistý typ attachmentu.
- Dítě v péči žadatele/zájemce o výkon pěstounské péče na přechodnou dobu je mladší 12 let. Hranice 12 let není nepřestupitelná, avšak u mladšího dítěte je třeba o to pečlivěji ověřit, že výkon tohoto typu náhradní rodinné péče pro něj nebude nepřiměřenou zátěží.
 - ⇒ Dítě mladší (zejména pod 12 let) nemusí být schopné reálně si představit nároky pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD), čímž může být zkresleno utváření jeho názoru na výkon PPPD, nezřídka ovlivněné nadšením jeho rodiče/rodičů. Zvláštní riziko pak představuje citové připoutání se na přijaté dítě a obtíže při jeho předání do následné dlouhodobé péče. Zde je třeba individuálního posouzení možností dítěte.
- V dokumentaci jsou uvedena vyjádření odborníků, kteří nedoporučují přijetí dalšího dítěte do rodiny s ohledem na potřeby posuzovaného dítěte.
 - ⇒ Jako rizikové faktory na straně dítěte mohou být vnímána také vyjádření odborníků obsahující diagnózu – např. PAS, ADHD, jiné psychiatrické diagnózy, mentální, tělesný či smyslový handicap vyžadující soustavnou péči; rizikem je také zjištěná dezorganizovaná vazba

**Potřebujete poradit? Rádi Vám pomůžeme.
Kontaktujte příslušný krajský úřad nebo kontaktní osobu MPSV.**

Mgr. Martina Vančáková
oddělení koncepce SPOD a NRP
e-mail: martina.vancakova@mpsv.cz
tel.: +420 950 192 311; +420 773 187 537

Bližší podrobnosti náležitostí posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny

Psychologické posouzení bylo provedeno (datum, místo, forma):

Jméno osoby oprávněné posuzovat psychickou způsobilost:

Počet stran posudku včetně příloh:

Totožnost žadatele/zájemce ověřena: ☐ Ano (předložením dokladu totožnosti)

Účel posudku:

Popsat osobnost a identifikovat silné stránky a rizika v osobnosti žadatele/zájemce o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat náhradní rodinnou péči, a jejich rodinného systému vzhledem k potenciálnímu přijetí dítěte do náhradní rodinné péče.

Odborná otázka: ☐ byla ☐ nebyla stanovena

Znění odborné otázky/otázek:

Posuzované osoby:

Jméno a příjmení:	Datum narození:	Adresa bydliště:

Výčet podkladů doložených žadatelem/zájemcem či krajským úřadem:

Použité metody:

NÁLEZ, POSUDEK a ODŮVODNĚNÍ:

Motivace k přijetí dítěte

Zde vložit text

Zdroj informací
Silné stránky
Rizika

Nabídka pomoci (jakému dítěti)

Zdroj informací
Silné stránky
Rizika

Rodinná a osobní anamnéza (nad rámec již zjištěných skutečností)

Zdroj informací
Silné stránky
Rizika

Osobnost žadatele/zájemce

Zdroj informací
Silné stránky
Rizika

Výchovné předpoklady

Zdroj informací
Silné stránky

Rizika

Vztahy v páru, rodinný systém

Zdroj informací

Silné stránky

Rizika

Příprava k přijetí dítěte do rodiny před psychologickým posouzením a její závěry

☐ Neproběhla

Závěry přípravy

Dítě/děti žijící v rodině žadatele/zájemce

☐ Posouzení dětí nebylo realizováno

V případě, že posouzení dítěte/dětí neproběhlo, je nutné absenci tohoto kroku odůvodnit.

Jméno a příjmení posuzovaného dítěte	Datum narození	
		☐ dítě žadatele ☐ dítě v náhradní rodinné péči (včetně osvojení)
		☐ dítě žadatele ☐ dítě v náhradní rodinné péči (včetně osvojení)

Použité metody:

Závěr:

(Zjišťuje se zejména aktuální emoční a sociální zralost dítěte, styl vztahové vazby a předpoklad úspěšné adaptace na změny v rodině spojené s výkonem požadovaného typu náhradní rodinné péče):

ZÁVĚR:

Citace odborné otázky zadavatele a odpověď:

Odborná otázka 1:

Odpověď:

Odborná otázka 2:

Odpověď:

Odborná otázka 3:

Odpověď:

Doporučení pro krajský úřad ☐ano ☐ne

- vztahující se ke zprostředkování (párování/výběru žadatele/zájemce pro konkrétní dítě, jemuž je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči)

Doporučení pro doprovázející organizaci (osoba, s níž žadatel/zájemce uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče) ☐ano ☐ne

- vztahující se k profesnímu rozvoji pěstouna (žadatele/zájemce) nebo případně k dalším formám podpory

Prostor pro případné vyjádření žadatele/zájemce k obsahu posudku o psychické způsobilosti:

Zpracoval (jméno a příjmení), podpis

Dne

Část 1

POVĚŘENÍ K VÝKONU SPOD – POSUZOVÁNÍ PSYCHICKÉ ZPŮSOBILOSTI ŽADATELŮ O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ A ZÁJEMCŮ O OSVOJENÍ NEBO PĚSTOUNSKOU PÉČÍ

Informace slouží především zájemcům o vydání pověření k výkonu SPOD – psychologické posuzování v souladu se změnami v odborném posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči. Od 1. července 2025 platí, že psycholog, který bude provádět odborné posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči, musí být pověřen k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pro tuto činnost podle § 48 odst. 2 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb. ve znění platném od 1. 7. 2025 (ZSPOD).

O toto pověření mohou žádat právnické i fyzické osoby.

Kvalifikační předpoklady

Osoba, která poskytuje psychologické posuzování žadatelů/zájemců o náhradní rodinnou péči je k tomu odborně způsobilá, jestliže:

- má požadované odborné vzdělání,
- prokáže znalost oblasti náhradní rodinné péče,
- a je trestně bezúhonná.

Pokud si nejste jisti, zda splňujete kvalifikační předpoklady v oblasti vzdělání, prosím, naskenujte doklad o dokončení relevantního vzdělání a pošlete ho na adresu kontaktní osoby MPSV. Rádi Vám poradíme.

Co můžete získat

- budete vykonávat smysluplnou činnost, která pomůže zajistit potřebným dětem bezpečné prostředí náhradních rodin,
- časovou flexibilitu (počet klientů a rozvrh posuzování si určujete sami),
- metodickou podporu ze strany krajského úřadu a MPSV,
- jistotu zákonem stanoveného finančního ohodnocení.

Co pro to musíte udělat

- požádat váš krajský úřad o vydání pověření.

Před zahájením činnosti bude dále třeba:

- zajistit uzavření pojistné smlouvy pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem sociálně-právní ochrany – toto opatření se vztahuje i na oblast psychologického posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči. Pojištění musí být sjednáno po celou dobu, po kterou pověřená osoba sociálně-právní ochranu podle tohoto zákona poskytuje. Do 15 dnů ode dne uzavření pojistné smlouvy je třeba zaslat její kopii orgánu, který pověření vydal (§ 48a odst. 3 ZSPOD),
- mít zpracované Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami podle § 48 odst. 2 písm. a), c) a f) zákona podle vyhlášky č. 473/2012 Sb. (příloha č. 4) přiměřeně k činnosti psychologického posouzení¹⁰.

¹⁰ Pokud o pověření žádáte jako fyzická osoba, většina kritérií se na vás nevztahuje. Pokud byste potřebovali poradit, obraťte se na příslušný krajský úřad nebo na kontaktní osobu MPSV.

Žádost o vydání pověření k výkonu SPOD – psychologické posouzení

Toto pověření vám vydá na vaši žádost krajský úřad podle vašeho trvalého bydliště (nebo sídla, žádá-li o pověření právnická osoba). Formulář žádosti si můžete stáhnout na stránkách MPSV. Pokud byste potřebovali se žádostí poradit, obraťte se na příslušný krajský úřad, případně na kontaktní osobu MPSV.

V žádosti specifikujte, že žádáte o pověření k výkonu činnosti podle § 48 odst. 2 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., tj. k posuzování psychické způsobilosti žadatelů o zařazení do evidence žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči.

Žádost fyzické osoby obsahuje:

- vaše osobní údaje a kontaktní informace,
- adresu místa, kde budete posouzení realizovat,
- podrobný popis činností, na které se žádá vydání pověření, a popis jejich personálního zajištění.

Dále doložíte:

- kopii dokladů o dosaženém relevantním vzdělání,
- doklad o užívacím právu (např. nájemní smlouvu) k objektu nebo prostorám, v nichž budete psychologické posouzení realizovat,
- doklady o materiálních a technických podmínkách potřebných pro činnost (popis prostor, který můžete doplnit fotodokumentací, seznam diagnostických a metodických pomůcek, které budete při posuzování používat),
- za účelem doložení bezúhonnosti si krajský úřad vyžádá opis z rejstříku trestů podle zvláštního právního předpisu (není tedy nutné dokládat výpis z rejstříku trestů).

V případě, že o pověření žádá právnická osoba, je obsah žádosti obdobný:

- název právnické osoby a její specifikaci, kontaktní údaje,
- osobní údaje a doklady o odborné způsobilosti všech fyzických osob, které budou přímo psychologické posouzení realizovat,
- podrobný popis činností, na které se žádá vydání pověření, a popis jejich personálního zajištění.

K žádosti právnická osoba doloží:

- doklad o ukončeném vzdělání všech osob, které budou přímo realizovat psychologické posouzení,
- jejich strukturované životopisy, ze nichž je patrná jejich odborná způsobilost,
- doklad o užívacím právu k objektu nebo prostorám, v nichž bude žadatel realizovat psychologické posouzení,
- doklady o materiálních a technických podmínkách potřebných pro realizaci psychologického posouzení,
- opis z evidence Rejstříku trestů vedené ve státech, ve kterých má právnická osoba sídlo nebo v posledních 3 letech alespoň po dobu 3 měsíců vykonávala činnost nebo měla sídlo, který nesmí být starší než 3 měsíce¹¹.

¹¹ Pokud cizí stát opis z evidence obdobné rejstříku trestů vedené v jiném než členském státě Evropské unie nebo jemu rovnocenný doklad nevydává, odmítá jej žadateli nebo jiné s ním posuzované osobě vydat nebo je jeho opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou, přiložíte čestné prohlášení o bezúhonnosti žadatele nebo jiné s ním posuzované osoby podle § 49 odst. 10 ZSPOD.

Část 2

ODBORNÁ ZPŮSOBILOST OSOBY, KTERÁ MŮŽE PROVÁDĚT PSYCHOLOGICKÉ POSUZOVÁNÍ ŽADATELŮ/ZÁJEMCŮ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NRP

Kritéria naplnění odborné způsobilosti – vzdělání

Osoba, která může provádět psychologické posuzování žadatelů/zájemců:

- má specializovanou způsobilost k výkonu povolání klinického psychologa podle zvláštního právního předpisu,
- je znalcem, znaleckou kanceláří nebo znaleckým ústavem, vykonávajícím znaleckou činnost ve znaleckém oboru psychologie,
- absolvovala jednooborové studium akreditovaného magisterského studijního oboru psychologie navazujícího na absolvování jednooborového studia akreditovaného bakalářského studijního oboru psychologie a doloží praxi v oblasti psychodiagnostiky dospělých v rozsahu alespoň 3 let¹², nebo
- absolvovala akreditované doktorské studium v oboru psychologie navazující na akreditované magisterské studium v oboru psychologie a doloží praxi v oblasti psychodiagnostiky dospělých v rozsahu alespoň 3 let.

Kritéria naplnění odborné způsobilosti – znalost oblasti náhradní rodinné péče

Zákon nespecifikuje formu prokázání znalosti. Tuto znalost můžete prokázat například:

- potvrzením od zaměstnavatele, pracovní smlouvou, výpisem z pracovní náplně, popisem práce, ze kterých vyplývá vaše odborná činnost v oblasti NRP,
- kopií faktur či smluv o poskytování odborných služeb v oblasti NRP,
- strukturovaným životopisem, z něhož vyplývá odborná činnost v rámci systému náhradní rodinné péče (např. posuzování žadatelů, spolupráce s OSPOD či doprovázejícími organizacemi, supervize či poradenství pro pěstouny),
- doložením potvrzení o absolvování odborného vzdělávání v oblasti problematiky NRP, typy NRP, proces zprostředkování, potřeby dětí v NRP, dopady traumatu, teorie attachmentu apod.) nebo o účasti na odborných akcích v dané oblasti,
- publikační a lektorskou činností (publikace, odborné články, metodiky, přednášky na téma NRP),
- vlastní zkušeností v roli pěstouna nebo osvojitele (slouží jako doplňkové kritérium, musí být doplněna některým ze způsobů uvedených výše).

Témata odborných znalostí oblasti NRP

- Systém náhradní rodinné péče v ČR
Formy náhradní péče (rozdíly mezi nimi; role jednotlivých aktérů – pěstoun, OSPOD, krajský úřad, MPSV, doprovázející organizace; proces zprostředkování NRP – kroky, rozhodovací pravomoci, principy vyhledávání vhodných pěstounů/osvojitelů k dítěti).
- Právní rámec náhradní rodinné péče
Relevantní legislativa: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: Rodinné právo (§ 655 až § 975), zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, prováděcí vyhláška č. 473/2012; povinnosti a oprávnění psychologa při posuzování žadatelů o NRP; etické a profesní zásady práce.

¹² Pokud bylo jednooborové studium akreditovaného magisterského studijního oboru psychologie zahájeno nejpozději v akademickém roce 2020/2021, podmínka předcházejícího jednooborového bakalářského studia neplatí.

- Psychologické aspekty náhradní rodinné péče
Potřeby dětí v NRP (vliv rané deprivace, ztráty, traumatu, typy attachmentu a jejich projevy, identita dítěte v NRP); typické projevy chování a emoční adaptace u dětí v náhradní péči; rodičovské kompetence; faktory úspěšného fungování náhradní rodiny.
- Psychologické posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči
Diagnostické oblasti a nástroje vhodné pro posuzování osobnosti, patologie, rodinného systému žadatele; medicínský x sociální model posouzení žadatele; znalost metodického postupu MPSV pro zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny (dostupné na webových stránkách MPSV); zásady zpracování odborného posudku dle vyhlášky č. 473/2012.

Kritérium naplnění požadavku bezúhonnosti

Za bezúhonné se dle § 49, odst. 10 ZSPOD pro účely vydání pověření považují fyzická osoba a právnická osoba, které nebyly pravomocně odsouzeny pro úmyslný trestný čin ani nebyly pravomocně odsouzeny pro trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s vykonáváním činností srovnatelných s činnostmi vykonávanými při poskytování sociálně-právní ochrany.

V případě, že v uplynulých 3 letech jste se jako fyzická osoba zdržovala nepřetržitě déle než 3 měsíce v zahraničí, nebo jako právnická osoba máte sídlo nebo vykonáváte činnost v zahraničí, budete postupovat podle § 49, odst. 3, písm. e) až f) ZSPOD.

- Fyzická osoba, která není občanem České republiky a která se v posledních 3 letech zdržovala nepřetržitě déle než 3 měsíce v jiném členském státě Evropské unie nebo ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, přiloží informaci, ve kterých z těchto států se zdržovala.
- Fyzická osoba, která se v posledních 3 letech zdržovala nepřetržitě déle než 3 měsíce v jiném státu, než je stát uvedený v písmeni e), přiloží doklad obdobný popisu z rejstříku trestů z tohoto státu, který nesmí být starší než 3 měsíce, nebo nevydávali tento stát takový doklad, čestné prohlášení o bezúhonnosti podle tohoto zákona.
- Právnická osoba doloží opis z evidence obdobné rejstříku trestů vedené ve státech, ve kterých má právnická osoba sídlo nebo v posledních 3 letech alespoň po dobu 3 měsíců vykonávala činnost nebo měla sídlo, který nesmí být starší než 3 měsíce.

Pokud cizí stát opis z evidence obdobné rejstříku trestů vedené v jiném než členském státě Evropské unie nebo jemu rovnocenný doklad nevydává, odmítá jej žadateli nebo jiné s ním posuzované osobě vydat nebo je jeho opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou, přiložíte čestné prohlášení o bezúhonnosti žadatele nebo jiné s ním posuzované osoby podle § 49 odst. 10 ZSPOD.

Část 3

POSTUP PŘI POSOUZENÍ PSYCHICKÉ ZPŮSOBILOSTI ŽADATELŮ/ZÁJEMCŮ O NRP

(u žádostí o zprostředkování NRP vedených ve správním řízení od 1. 7. 2025)

Náležitosti posudku upravuje § 45 ZSPOD a prováděcí vyhláška č. 473/2012 Sb., v platném znění (zejm. novelizace č. 477/2024). Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovalo Metodický postup pro zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny, dostupný na stránkách MPSV.

- Žadatel o pěstounskou péči nebo osvojení vás osloví na základě výzvy krajského úřadu, příp. magistrátu hl. m. Prahy (dále jen KÚ) k dodání posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny (dále též jen „výzva“) podle seznamu osob pověřených k této činnosti.
- Žadatel se s vámi domluví podle vaší volné kapacity a časových možností a doručí vám výzvu k dodání posudku.
- S žadatelem uzavřete smlouvu (o poskytnutí sociálně-právní ochrany podle § 48 odst. 2 písm. c) ZSPOD, resp. o vykonání psychologického posouzení), obsahující zejména ujednání podmínek poskytnutí (doporučujeme volit písemnou formu).
- Na vaši žádost na základě výzvy vám krajský úřad poskytne informace o žadateli, včetně relevantních podkladů ze spisové dokumentace.
- Provedete psychologické posouzení žadatele/zájemce (jednotlivec, pár, rodina) za použití standardizovaných psychodiagnostických a dalších metod, relevantních k odbornému posouzení okruhu posuzovaných skutečností a k formulování odpovědi na zadanou odbornou otázku.
- Na základě provedeného posouzení vypracujete posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny do 30 dnů od ode dne provedení posouzení a prokazatelnou formou s ním žadatele/zájemce seznámíte. Žadatel/zájemce má právo se k posudku vyjádřit.
- Krajskému úřadu, který vede řízení, do 8 dnů zašlete výzvu k uhrazení oprávněných nákladů za provedené úkony, případně vystavíte fakturu (dle domluvy s krajským úřadem). Žadatel v určené době dodá posudek krajskému úřadu (v případě komplikací může krajský úřad vyzvat vás k jeho doložení).
- Úhrada nákladů je poté na základě tzv. úhradového rozhodnutí proplacena krajským úřadem, který řízení vede. Výše úhrady je upravena v § 5d písm. b) vyhlášky č. 473/2012 Sb., v platném znění (nejvýše v částce 7700 Kč za každou dospělou osobu a 3200 Kč za každé posuzované dítě).

Upozornění

Vydání posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do NRP je možné nejen v rámci správního řízení na základě výzvy krajského úřadu, ale např. ještě před samotným podáním žádosti, kdy si zájemce posudek obstará jako samoplátce. Na taková psychologická posouzení platí výše uvedené obdobně s tím rozdílem, že není možné vyžadovat od KÚ informace, jelikož ty KÚ nemá (nevede řízení), a že k úhradě posouzení je třeba dohoda se zájemcem; maximální výše úhrady nákladů nesmí přesáhnout výši ekonomicky oprávněných nákladů podle zákona o cenách.

Struktura posudku o psychické způsobilosti

Posudek o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný a musí obsahovat¹³:

- vymezení okruhu skutečností, které mají být posouzeny,
- výčet podkladů,
- nález,
- posudek,
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost posudku,
- závěr,
- je-li to možné, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti posudku.

Okruh posuzovaných skutečností

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče se posuzuje psychická způsobilost žadatele/zájemce o osvojení nebo pěstounskou péči v oblasti charakteristiky jeho osobnosti, psychického stavu, motivace, která vede k jeho zájmu o osvojení dítěte nebo o svěřením dítěte do pěstounské péče, stability manželského nebo obdobného vztahu a dalších oblastí vymezených ve výzvě krajského úřadu¹⁴:

Vyhláška č. 473/2012 Sb. stanovuje podrobnosti posouzení. Zpravidla se posuzují tyto okruhy:

- motivace k přijetí dítěte,
- nabídka pomoci,
- rodinná a osobní anamnéza,
- osobnost žadatele/zájemce,
- výchovné předpoklady,
- vztahy v páru, rodinný systém,
- posouzení případných dětí žijících v rodině žadatele/zájemce.

Krajský úřad (úředně oprávněná osoba) může v rámci výzvy k doložení posudku o psychické způsobilosti položit odbornou otázku nad rámec těchto okruhů.

¹³ § 45, odst. 6 ZSPOD

¹⁴ § 45, odst. 1 ZSPOD

Část 4

POMŮCKA PRO ZPRACOVÁNÍ STANDARDŮ KVALITY PŘI POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY POVĚŘENÝMI OSOBAMI PODLE § 48 ODS. 2 PÍSM. C) ZSPOD

Psycholog působící jako fyzická nebo právnická osoba (dále jen FO a PO) s pověřením podle § 48 odst. 2 písm. c) se řídí standardy kvality uvedenými v příloze č. 4 vyhlášky č. 473/2012 Sb., nevztahují se na něj ale všechna uvedená kritéria. V textu vyhlášky je výslovně uvedeno, která kritéria se nehodnotí – taková můžete vynechat zcela nebo jen stručně okomentovat.

Standard	Kritérium	FO	PO	Obsah
1. Cíle a způsoby poskytování SPO	1b	✓	✓	Uplatnění vlastní vůle klienta
3. Jednání se zájemcem	3b	✓	✓	Zjišťování požadavků, očekávání a cílů klienta
4. Smlouva o poskytování SPO	4b	✓	✓	Srozumitelnost obsahu a účelu
	4c	✓	✓	Sjednání rozsahu a průběhu s ohledem na možnosti klienta
7. Stížnosti	7a	✓	✓	Pravidla pro podávání a vyřizování stížností
	7b	✓	✓	Informování klientů o možnosti podat stížnost
	7c	✓	✓	Evidence a vyřízení stížností
	7d	✓	✓	Informace o možnosti obrátit se na inspekci
10. Profesní rozvoj	10e	✓	✓	Supervize, odborná podpora
11. Dostupnost SPO	11a	✓	✓	Místo a doba poskytování
13. Prostředí a podmínky	13a	✓	✓	Materiální, technické a hygienické podmínky
	13b	✓	✓	Důstojné prostředí odpovídající potřebám

**S dotazy týkajícími se pověření k SPOD či posuzování samotného se můžete obracet na příslušný krajský úřad nebo na kontaktní osobu MPSV.
Rádi Vám pomůžeme!**

Kontaktní osoba MPSV:
Mgr. Martina Vančáková
oddělení koncepce SPOD a NRP
e-mail: martina.vancakova@mpsv.cz
tel.: +420 950 192 311; +420 773 187 537